

Kentli Hakları Bağlamında Kentsel Yaşanabilirliğin Değerlendirilmesi: Isparta Örneği

Özkan YALÇIN¹, Veli SADIÇ²

Kentli Hakları Bağlamında Kentsel Yaşanabilirliğin Değerlendirilmesi: Isparta Örneği

Evaluation of Urban Livability in the Context of Urban Rights: The Case of Isparta

Öz

Tarihsel bir yapı olarak karşımıza çıkan kentler, günümüzde insanların bir arada yaşadıkları temel yerleşim alanlarıdır. Bu yerleşim alanlarında yaşayan bireylerin ortak nitelikte çeşitli sorunları bulunmaktadır. Bu sorunların giderilebilmesinde yani kentsel yaşanabilirliğin sağlanabilmesinde çözüm yollarından biri olarak, Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa Kentsel Şartı 1992'de kabul edilmiştir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin de taraf olduğu kentli haklarının kentsel yaşanabilirlik bağlamında değerlendirilmesidir. Bu kapsamda Isparta ili örneğinde kentli haklarının işlevselliği, kentsel yaşanabilirlik bağlamında ele alınmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışma neticesinde, Isparta'da kentsel yaşanabilirliğin sağlanmasında önemli bir yeri olan kentli haklarına ilişkin yeterli düzeyde başarının elde edilemediği tespit edilmiştir.

Abstract

Urbans, which we encounter as a historical structure, are the main residential areas where people live together today. Individuals living in these settlements have various common problems. The European Urban Charter, to which Turkey is a party, was adopted in 1992 as one of the solutions to overcome these problems, in other words, to ensure urban livability. The aim of this study is to evaluate the urban rights to which Turkey is a party in the context of urban livability. In this context, the functionality of urban rights in the case of Isparta province is discussed in the context of urban livability. Interview technique, one of the qualitative research methods, was used in the study. As a result of the study, it has been determined that there has not been sufficient success regarding urban rights, which have an important place in ensuring urban livability in Isparta.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentli hakları, Kentsel yaşanabilirlik, Kentsel yaşam kalitesi, Isparta

Keywords: Urban, Urban rights, Urban livability, Urban quality of life, Isparta

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Paper Type: Research Article

1. Giriş

Kent olarak adlandırdığımız ve insanların yoğun bir şekilde içerisinde yaşadığı yerleşim birimleri yüzyıllar önce ortaya çıkmış olsalar da modern anlamda kentlerin oluşumu sanayi devrimi ve onu takip eden gelişmelerle olmuştur. Sanayi devriminden sonra üretim ilişkilerinin keskin dönüşümü birçok sosyal, ekonomik ve mekânsal yapıyı yeniden şekillendirmiştir. Sanayi devriminden sonra yaşanan gelişmelerin bir sonucu olarak kırsal bölgelerin önemi giderek azalmış; kentlere doğru yoğun bir göç hareketi başlamıştır. Yaşanan göçlerin sonucunda; kentsel yerleşim birimleri hem sayısal olarak

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ozkanyalcin@trabzon.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9922-6592.

² Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, sadicveli@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6882-4722.

fazlalaşmış hem de nüfus yönünden ciddi bir artış yaşamışlardır. Kentler, sanayi devrimi ile birlikte sadece barınma ve korunma gibi temel işlevleri olan yapılar olmaktan çıkıp üretimin yapıldığı karmaşık yapılara dönüşmüşlerdir. Kentlerin karmaşık yapılara ve yoğun yerleşim birimlerine dönüşmesiyle, çeşitli fiziksel ve çevresel sorunlar (altyapı eksiklikleri, konut yetersizliği, çevre kirliliği gibi) meydana gelmiştir (Engels, 2010). Başlangıçta İngiltere ve Fransa gibi ülkelerin sanayileşmiş kentlerinde gözlemlenen bu sorunlar; dünyanın diğer ülkelerinde sanayileşmeye dayalı büyüme modelini benimsenmesiyle birlikte giderek yaygınlaşmış; bu yüzden fiziksel ve çevresel sorunlar küresel bir sorun haline almıştır. Aynı zamanda insanların çoğunluğunun içerisinde barındıran kentler, sadece bu tip fiziksel ve çevresel sorunlarla mücadele etmekle kalmamış; bunun yanı sıra güvenlik, yoksulluk, istihdam, kentsel adalet ve kentlilik bilinci gibi sosyal sorun alanlarıyla da karşı karşıya kalmıştır.

Gerek fiziksel gerekse sosyal sorunların kentsel mekânda giderek artması ister istemez kentleşme politikalarını tartışmaya açmıştır. Özellikle uluslararası düzleme taşınan bu konular 'hak' ekseninde ele alınmıştır. Hak kavramı ise "bir insanın isteyebileceği, öne sürebileceği ve eylemli olarak kullanabileceği bir durumu" anlatmaktadır (Koçak ve Bektaş, 2019: 105). Bu kapsamda geliştirilen Klasik Haklar (Birinci Kuşak Haklar) ve Sosyal Haklar (İkinci Kuşak Haklar) tartışmalarının ardından Dayanışma Hakları (Üçüncü Kuşak Haklar) ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu haklara dayanışma Hakları denilmesinin nedeni, hakların gerçekleşmesi için birlikte hareket etme gereğinden kaynaklanmaktadır (Ertan Akkoyunlu, 1997: 36). 'Kentli hakları'da dayanışma hakları içerisinde ele alınmıştır. Bu doğrultuda Mart 1992'de kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı, kentli haklarının tanınmasında önemli bir adım olmuştur. Kentsel yaşanabilirlik açısından bakıldığında kent, insan haklarının korunduğu ve gözletildiği bir yerdir. Kentli hakları hem insan haklarını hem de bireyin yaşadığı kentin ve içinde yaşadığı kentsel toplumun bir parçası olarak kentsel değerleri kapsamaktadır (Güler, 2011: 54; Karasu, 2008: 38). Günümüzde kentsel haklar üçüncü kuşak insan hakları ya da dayanışma hakkı olarak bilinmekte ve kent sakinlerinin sahip oldukları hakları ifade etmektedir.

Kentli hakları birçok ülkenin ortak akli ile ortaya çıkmış bir metindir. Aslında bu şartname hükümetlerin değil kent yönetimlerinin imzasına açılmıştır. Buna rağmen, Türkiye'de hiçbir belediye bu metne taraf olmamıştır (Pektaş ve Akin, 2010: 27; TMMOB, 2022). Fakat Türkiye, Kentli Hakları şartnamesine kent yönetimleri açısından taraf olmasa da ulusal mevzuat sistemi içinde birtakım yasal düzenlemelerle kentli haklarına yer vermiştir (Yalçın ve Negiz: 2022: 134). Kentli haklarının Türkiye'de gelişimi ekseninde yerli literatürdeki ilgide giderek artmıştır. Literatürde teorik zemini güçlendirecek pek çok çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Şahyar Akdemir, 2020: 151-153). Bu çalışma mevcut teorik çalışmalardan ziyade kentli hakları konusunun pratik yaşamdaki varlığını Isparta özelinde sorgulayarak literatüre katkı sağlamayı hedeflemiştir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, Türkiye'nin de taraf olduğu kentli haklarının kentsel yaşanabilirlik bağlamında değerlendirilmesidir. Çalışmada Isparta ili örneğinde kentli haklarının işlevselliği kentsel yaşanabilirlik bağlamında tespit edilmeye çalışılmıştır. Hazırlanan çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme tekniği kullanılarak yapılandırılmış bir görüşme formu aracılığıyla Isparta'da yaşayan halkın konuya ilişkin görüşleri alınmıştır. Toplanan veriler betimsel olarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda, Isparta'da kentsel yaşanabilirliğin sağlanmasında önemli bir yeri olan kentli haklarına ilişkin yeterli düzeyde başarının elde edilemediği tespit edilmiştir.

2. Kentsel Yaşanabilirlik ve Kentli Hakları

Kentleşme, tarihin akışını değiştiren ve dünyadaki toplumları derinden etkileyen bir süreç olarak karşımıza çıkmıştır. Kentler zaman içerisinde büyüyüp geliştikçe toplumsal bir yapı olarak bireylerin çoğunluğunun içinde yaşadığı yerleşim birimleri haline gelmiştir. Günümüzde yaklaşık olarak insan nüfusunun %56'sı kentlerde yaşamlarını devam ettirmektedir. Bununla birlikte kentte yaşayan insan nüfusunun önümüzdeki yıllarda da artması beklenmektedir (Statista, 2023; UN-Habitat, 2022: 9).

Kentlerin başat yaşam alanları haline gelmesiyle birlikte bir dizi problem ile de karşı karşıya kalınmıştır. İnsanların bir arada yaşadığı bu mekânlarda konut-altyapı yetersizliği, çevresel problemler, sosyo-kültürel problemler başta olmak üzere çeşitli sorunlar oluşmuştur. Kentte yaşayan bireylerin yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkileyen bu sorunların çözümü için ve ideal kent düzeni ve toplumsal yaşam arayışlarının sağlanabilmesi için kentsel yaşam kalitesinin artırılması hedeflenmiştir. Başka bir ifade ile kentsel yaşam kalitesinin artırılmasıyla kentsel yaşanabilirliğin sağlanması amaçlanmıştır. “kentsel yaşam kalitesi, dar anlamıyla, toplumsal, ekonomik ve mekânsal öğeler açısından kent tanımına giren yerlerde, kentsel alt yapı, iletişim, ulaşım, konut ve benzeri olanakların sunulma düzeyinin önceden belirlenen ölçülerin üstünde olması durumudur. Geniş anlamıyla, kentsel yaşam kalitesi kavramı, toplumsal, kültürel, siyasal öge ve süreçleri de içerir. Kentin sunduğu olanak ve fırsatlardan örgütler, katmanlar içinde yaşayan bireylerin eşit, dengeli, gereksinimleri oranında yararlanması, eğitsel, sanatsal, ekinsel, siyasal etkinliklere, süreçlere etkin biçimde katılabilme olanaklarına sahip olabilmesi söz konusudur” (Geray, 1988: 327). Daha öz bir tanımlama ile kentsel yaşam kalitesi “kentte yaşayan tüm bireylerin hiçbir ayırım gözetilmeksizin eşit, dengeli, gereksinimleri oranında kentin sunduğu olanak ve fırsatlardan yararlanma hakkına sahip olmalarını’ olarak ifade edilmiştir (Mutlu ve Batmaz, 2013: 125). İdeal bir kent, kentsel yaşam kalitesi açısından kentli bireylerin yaşaması, çalışması ve gelişmesi için elverişli bir ortamın sağlandığı yerlerdir. Dünya’da kentsel yaşam kalitesinin sağlanması için tarihsel süreç içerisinde çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 1832’de İngiltere’de çıkarılan sağlık koşullarını iyileştirici kanun; 1890’lı yıllardan sonraki dönemde ise Güzel Kent akımı, Camillo Sitte akımı, Bahçe Kent akımı, Berlage akımı, Endüstri Kenti akımı; 1930’larda Le Corbusier’in ideal kent önerileri; 1941’de Paris’te “Atina Anlaşması” bu çalışmalardan bazılarıdır (Savaş Yavuzçehre ve Torlak, 2006: 187-188). 1990 yıllardan günümüze kadar uzanan dönemde ise kentsel yaşam çevrelerini iyileştirmek için ulusal ve uluslararası çeşitli çabalar hala devam etmektedir.

Uluslararası çabalar içerisinde kentsel yaşam kalitesini artırmaya yönelik bütüncül ve ön plana çıkan en önemli düzenlemelerden birisi ise ‘kentli hakları’ olmuştur. Kentli hakları yerine literatürde şehir hakkı ve kent hakkı gibi kavramsal kullanımlarında tercih edildiği görülmektedir. Özellikle şehir ve kent sözcüklerinin birbiri yerine sıklıkla kullanımı, çoğu zaman kavramsal bir farklılık olmadığı kanısıyla yapılmaktadır. Aslında ‘Şehir hakkı’ kavramı ilk kez Fransız sosyolog Henri Lefebvre tarafından kullanılmış ve ‘Şehir hakkı’ kavramını kullanmasının arka planında kapitalist ekonomik sistemin, kenti sermaye birikiminin çıkarlarına hizmet eden bir yapıya dönüştürmesi ve bunun sonucunda adalet, demokrasi ve yurttaşlık konusunda yaşanan olumsuzluklar yatmaktadır (Lefebvre, 2018). Şehir hakkı karşısında insan haklarının gelişim çizgisi içerisinde ortaya çıkan kentli hakları kavramı ise kapitalizmin çelişkilerini giderebilmek ya da azaltabilmek için ortaya konulmuştur. Dolayısı ile ‘şehir hakkı’ ve ‘kentli hakları’ aralarında yakın ilişki olmakla birlikte aralarında farklılıklar vardır (Keleş ve Mengi: 26). Teorik bu farklılıklara rağmen gündelik hayatta kentsel yaşam kalitesinin önemli bir ölçütü, genelde insan haklarının sağlanması ve güvenceye alınması ile mümkündür (Geray, 1988: 335). Bu çerçevede kentli hakları, hem kentlinin birey ya da insan olarak sahip olduğu insan haklarını, hem de bireyin içinde bulunduğu kentsel toplumun bir üyesi olarak o kentin kentsel ve çevresel değerlerini ve haklarını kapsamaktadır. Bu yüzden aslında ‘kentli hakları’nın temelini insan hakları oluşturmaktadır (Güngör, 2017: 42). Bu hakların gelişimi üç aşamada tartışılmaktadır. Klasik Haklar (temel özgürlükler, kişi hakları ve siyasal haklar), insanları devletten koruma ve devletin müdahale etmediği alanlar oluşturmak için insanları devlet yönetimine dahil etme çabalarından oluşmaktadır. Daha sonra tanılan Sosyal Haklar (ekonomi, sosyal ve kültürel haklar), devlete bireyleri korumak için ekonomik, sosyal-kültürel bazı sorumluluklar yüklemiştir. Dayanışma Hakları ise dayanışma kavramı ekseninde devlet, kurumlar ve halk dayanışmasını öngörür ve bireylerin haklarından çok toplumların haklarına vurgu yapar. Bu doğrultuda kentli hakları dayanışma hakkı olarak da ifade edilmektedir. 1992 yılında Türkiye’nin de taraf olduğu Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı’nın Strazburg’da yapılan toplantısında kentli hakları kabul edilmiştir (Pektaş ve Akın, 2010: 27). Avrupa Statüsü metni yirmi maddelik bir

deklarasyon ve on üç maddelik şart ilkelerinden oluşmaktadır. Yirmi maddelik deklarasyonda sayılan kentli hakları ve içeriği Şekil 1’de gösterilmiştir.

Kentli Hakları	İçeriği
Güvenlik	Suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan mümkün olduğunca arındırılmış emin ve güvenli bir kent
Kirlenmemiş, Sağlıklı Çevre	Çevre kirliliği (hava, gürültü, su ve toprak kirliliği) olmayan, doğası ve doğal kaynakları koruyan bir kent
İstihdam	Kentte yeterli istihdam olanağı yaratarak kentlerin ekonomik yakınmadan pay alabilmesinin ve kişisel ekonomik özgürlüklerinin sağlanması
Konut	Kentte, sağlıklı, ekonomik, ihtiyaca yeterli ve mahremiyete saygılı, konut stoğunun sağlanması
Dolaşım	Kentte toplu taşıma, özel araba, motorsuz araçlar ve yayalar gibi tüm yol kullanıcıları arasında, hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan güvenli bir düzenin sağlanması
Sağlık	Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı kent ve çevre koşullarının yaratılması
Spor ve Dinlenme Hakkı	Yaş, cinsiyet, yetenek ve gelir durumu gözetmeksizin, her birey için, spor ve boş vaktlerin değerlendirilebileceği olanakların sağlanması
Kültür	Değişik Kültürel ve yaratıcı faaliyetlere erişim ve katılım
Kültürler arası Kaynaşma Hakkı	Kentse çevrede, geçmişten günümüze, farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamlarının sağlanması
Kaliteli Mimari ve Fiziksel Çevre	Kent içinde tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarisinin uygulanmasıyla, uyumlu ve estetik fiziksel mekanların yaratılması
İşlevlerin Uyumu	Kentsel yaşamda, ev-işyeri ve sosyal aktiviteler arasında bağlantıların sağlanması
Katılım	Kent yönetimlerinde, çoğulcu, demokratik; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu, gereksiz bürokrasiden arındırılmış, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlandığı ortamların geliştirilmesi
Ekonomik Kalkınma	Tüm yerel yönetimlerin, kararlı ve aydın bir yapı içinde ekonomik kalkınmaya katkı konusunda, doğrudan veya dolaylı olarak sorumluluk sahibi olması
Sürdürülebilir Kalkınma	Ekonomik kalkınma ve çevre koruma ilkeleri arasındaki uzlaşmanın sağlanması
Mal ve Hizmetler	Kentte erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal-hizmet sunumunun yerel yönetimler ve/veya özel sektör tarafından sağlanması
Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar	Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, kentli yararını gözetilerek, korunması ve yönetilmesi
Kişisel Bütünlük	Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması
Belediyeler Arası İşbirliği	Kişilerin, yerel yönetimlerin yürüttüğü ilişkilere (beldeler arası ya da uluslararası) doğrudan katılabilmek konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri
Eşitlik	Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayırım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakta yükümlü olması.
Finansal Yapı ve Mekanizmalar	Avrupa Kentsel Şartında tanımlanan hakların sağlanması için, gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması

Şekil 1. Kentli Hakları³

Kaynak: (UNFPA, 2016; Mutlu ve Batmaz, 2013: 178-180)

Bu haklar hükümetlerin değil kent yönetimlerinin imzasına açılmış olup; Türkiye’de hiçbir belediye metne taraf olmamıştır (Pektaş ve Akın, 2010: 27; TMMOB, 2022). Fakat Türkiye, Kentli Hakları Şartı’na kent yönetimleri açısından taraf olmasa da kentte yaşayan bireylerin kentsel yaşam kalitelerini artırabilmek yani kentsel yaşanabilirliği sağlamak için ulusal mevzuat sisteminde yasal ve yönetsel düzenlemeleri gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda Avrupa Kentsel Şartı ile ilişkilendirilebilecek yasal düzenlemelerinin başlıcaları; 1982 Anayasası, Çevre Kanunu, Boğaziçi Kanunu, Kıyı Kanunu, Kültür ve

³ Şekil 1 ilgili kaynaklardan yararlanılarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, İmar Kanunu, Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu'dur (Keleş, 2015: 537; Sadri, 2013: 56; Negiz ve Yalçın, 2018: 179-180).

3. Isparta'da Kentli Hakları Bağlamında Kentsel Yaşanabilirliğin Değerlendirilmesi

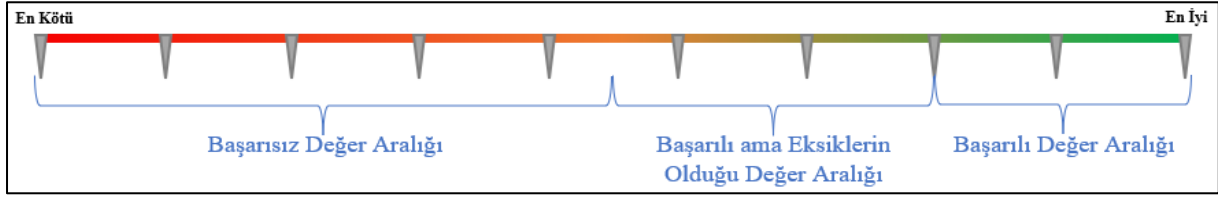
Isparta, antik dönemde yakın çevresi ile birlikte Pisidia yöresinin önemli yerleşim merkezlerinden birisi olmuştur. Isparta içerisinde yer aldığı bölgenin avantajları nedeniyle tarihsel süreçte birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Farklı kültürlerin kesişim noktasında yer alan Isparta günümüzde de Türkiye'nin önemli bir kenti olarak içerisinde farklı kültürleri barındıran bir il konumundadır. Bugün Isparta ili, Akdeniz Bölgesi'nin kuzeyinde Göller bölgesinde yer almakta ve çok sayıda göl, gölet, dağ, yayla, kanyon, mağara, orman, akarsu ile milli, tabiat parkları il sınırı içerisinde yer almaktadır (Isparta Belediyesi, 2022). Kentin 2022 yılındaki nüfusu 445.325 kişiye ulaşmış ve bu kişilerin çoğu (334.121 kişi) şehir merkezinde yaşamaktadır. Isparta nüfusunun %49,37'si erkekler, %50,63'ü kadınlar oluşturmaktadır. Yaşa bağlı bakıldığında ise nüfusun büyük bölümü 20-24 yaş aralığında yer alan kişilerden meydana gelmektedir (TÜİK, 2022). Sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından Türkiye'nin en gelişmiş on altıncı kenti olan Isparta; Eğitim ve sağlık hizmetleri boyutlarında Türkiye ortalamasının üzerinde yer almaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2017). Bunun yanı sıra TÜİK tarafından yapılan araştırmalara göre Isparta, Türkiye'nin en yaşanabilir ve en mutlu kenti olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2015; Anadolu Ajansı, 2016; İHA, 2022).

3.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Hazırlanan bu çalışma 06.07.2022 tarih ve 123/3 sayılı Süleyman Demirel Üniversitesi Üniversite Etik Kurulu'nun Etik Kurul Onay Belgesi ile bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Çalışmada Isparta kentinde yaşayan bireyler çalışmaya gönüllü olurları ile katkı sağlamışlardır. Çalışma, günümüzde güncel bir tartışma alanı olarak sıklıkla gündeme gelen 'kentli hakları' konusunu kentsel yaşanabilirlik ekseninde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Türkiye'nin en yaşanabilir kentlerden biri olan Isparta kenti örneğinde kentsel yaşanabilirlik, kentli hakları bağlamında değerlendirilmiştir.

Çalışmada sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, araştırma konusu hakkında daha çok bir kesit sunan ve görünür olan olguların ardında yatan ayrıntıları anlamaya yardımcı olan zengin bir veri tabanına dayanan araştırmalardır. Bu bağlamda araştırma sonuçları ile ilişkili olarak nitel araştırmalar büyük genellemeleri hedeflememektedir (Kümbetoğlu, 2013: 51). Başka bir ifade ile nicel araştırmalarda genellemeler önemli olduğu için geniş bir alana ve insan sayısına ihtiyaç duyulurken; nitel araştırmalarda genellemelere ulaşma kaygısı yoktur. Nitel araştırmalar toplumsal yaşamın mikro alanlarını derinlemesine incelemeyi hedeflemekte ve yüksek sayıda kişiye ulaşma amacı taşımadan olguları gündelik yaşam içinde anlama ve yorumlama pratiği taşımaktadır (Baltacı, 2018, 237; Creswell, 2015). Bundan dolayı nitel çalışmalarda örneklemin belirlenmesinde temel ölçüt, katılımcıların kendini tekrarlamasına bağlıdır. Saha araştırması sırasında katılımcıların söylemleri ve dolayısıyla verilerin tekrara düşmesi aşamasında yeterli örnekleme ulaşılmakta ve görüşmeler durdurulabilmektedir (Mayring, 2011: 29; Neuman, 2012: 131). Bu bağlamda çalışma, görüşme verilerinin tekrara düştüğü noktada durdurulmuş ve çalışma 14 katılımcı ile tamamlanmıştır.

Görüşmeler sırasında yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılarak kentli haklarına ilişkin şartların işlevselliği Isparta'da ikamet eden kentli bireyler üzerinden irdelenmiştir. Elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 240). Ayrıca, araştırmaya katılanlara en kötünden en iyiye olmak üzere nitel bir skala sunularak kentli haklarını her maddesi için bir yargı belirtmeleri istenmiştir. Katılımcıların verdiği bu nitel bilgiler oluşturulan skalalar ayrıca görselleştirilerek okuyucuya sunulmuştur. Verilen skala örneği Şekil 2'de gösterilmektedir.

Şekil 2. Kentli Hakları

Araştırmacılar tarafından skala üç bölüme ayrılmıştır. Skalanın başlangıcından orta bölgeye kadar olan bölüm 'başarısız değer aralığı'; orta bölgenin üstünden sekizinci çizginin olduğu kısma kadar olan bölüm 'başarılı ama eksiklerin olduğu değer aralığı' ve sekizinci çizginin üstünden skalanın sonu olan en iyinin olduğu üst kısma kadar olan bölge 'başarılı değer aralığı' olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma her bir kentli hakkı için belirtilen ortalama görüşlerle çakıştırılarak bulgular yorumlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Katılımcıları

Çalışmaya katılan kişilerin seçiminde, Isparta ilinde yaşayan ve rastlantısal olarak seçilen 14 kişi çalışmanın katılımcısı olarak belirlenmiştir. Bu belirleme yapılırken katılımcıların en az 6 ay süre ile Isparta'da ikamet etmesine dikkat edilmiştir. Katılımcılara ait bilgiler aşağıdaki Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılanların İlişkin Bilgiler

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Meslek	Medeni Durum	Isparta'da İkamet Ettiği Süre	Doğum Yeri
A1	36	Erkek	Mümesil	Evli	36 Yıl	Isparta
A2	34	Kadın	Öğrenci	Evli	11 Yıl	Uşak
A3	28	Kadın	Öğrenci	Bekar	11 Yıl	Antalya
A4	33	Erkek	Akademisyen	Evli	10 Yıl	Osmaniye
A5	26	Kadın	Çalışmıyor	Bekar	26 Yıl	Isparta
A6	27	Kadın	Öğrenci	Bekar	27 Yıl	Isparta
A7	33	Erkek	Akademisyen	Evli	33 Yıl	Isparta
A8	29	Kadın	Akademisyen	Evli	12 Yıl	Antalya
A9	27	Kadın	Öğrenci	Bekar	27 Yıl	Isparta
A10	24	Kadın	Bankacı	Bekar	24 Yıl	Isparta
A11	41	Erkek	Esnaf	Evli	41 Yıl	Isparta
A12	40	Erkek	Akademisyen	Evli	20 Yıl	İzmir
A13	45	Erkek	Subay	Evli	3 Yıl	Isparta
A14	69	Erkek	Esnaf	Evli	68 Yıl	Isparta

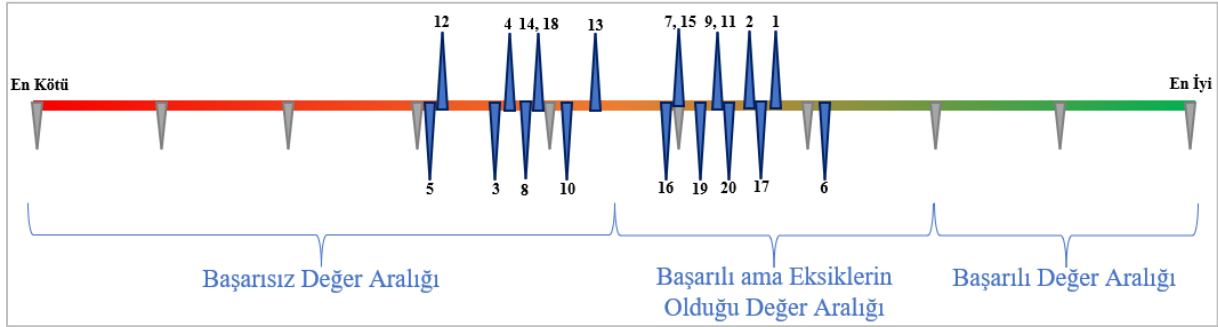
Tablo 1'de görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların tamamı uzun yıllar Isparta'da ikamet etmektedir. Çalışmada yer alan katılımcıların ortalama Isparta'da ikamet süresi yaklaşık 24 yıl 9 aydır. Araştırmaya katılanların 7'si erkek ve 7'si kadındır. Bununla birlikte, çalışmaya katılanların ağırlıklı olarak öğrenci ve akademisyen olduğu görülmektedir. Bunun temel sebebi kentte iki tane devlet üniversitesi bulunması ve nüfusun önemli bir bölümünün akademisyen ve öğrencilerden oluşmasıdır.

3.3. Araştırmanın Bulguları

Isparta yaşayan 14 katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmelerin bulgularına aşağıda yer verilmiştir. Kentli haklarına ilişkin maddeler çerçevesinde katılımcıların görüşleri analiz edilmeye çalışılmıştır.

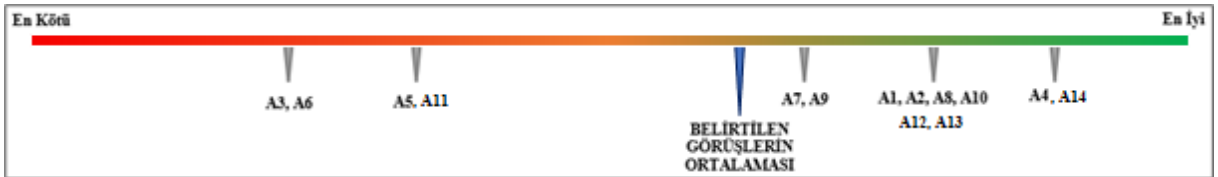
Araştırmada öncelikli olarak kentli haklarının yirmi maddesine ilişkin elde edilen bulgular (her maddeye ilişkin verilen katılımcı görüşlerinin ortalamaları) tek bir skala üzerinde sunulmuştur. Daha sonra her bir kentli hakkı için katılımcıların görüşlerine ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Katılımcıların yirmi madde için verilen ortalama değerlendirmelere göre Isparta'da kentli hakları konusunda gerekli başarı düzeyini yakalayamamıştır. Yapılan araştırma sonucunda yirmi kentli hakkının dokuzunun kentte sağlanma düzeyinin başarısız olduğu tespit edilmiştir. Geriye kalan on bir hakkın sağlanması noktasında da yetersizliklerin olduğu ortaya konulmuştur. Yirmi kentli hakkı göz önüne alınıp değerlendirildiğinde; Isparta'da kentli haklarını kentsel yaşanabilirlik bağlamında sağlanamadığı ortaya konulmuştur. Kentli haklarına ilişkin katılımcıları verdiği yanıtların ortalamaları Şekil 3'de sunulmuştur.

Şekil 3. Isparta'da Kentli Haklarının Durumu

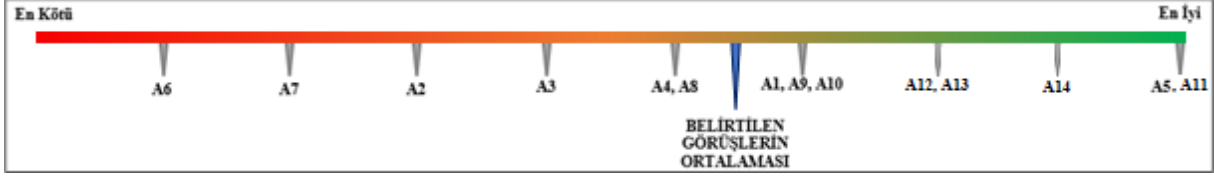
Madde-1 (Güvenlik): Isparta güvenlik yönünden başarılı ama eksikliklerin olduğu bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta güvenlik yönünden başarılı bir kenttir. Fakat bununla birlikte kentte birtakım olumsuzluklarda gözlemlenmektedir. Kentte yaşanan halkta bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A4 "Isparta'nın güvenli bir kent olduğunu ve birkaç yıl önce en yaşanabilir kent olarak birinci ya da ikinci olarak seçildiğini ve o seçim kriterleri arasında güvenlik ilişkin değerlendirmelerin olduğunu" belirtmiştir. Bu olumlu görüşlerin yanı sıra çalışmaya katılan kişilerden bazıları kentte güvenlik açısından bazı sorunlar yaşandığının altını çizmiştir. Örneğin A3 "Isparta'nın güvenli bir kent olmadığını çünkü gece yarısından önce balıcı olarak nitelendirilen yabancı uyruklu kişiler tarafından bazı arkadaşlarının bıçaklı saldırıya uğradığını, bu tip olaylar birkaç kez daha gerçekleştiğini, bu yüzden kentin güvenli olduğunu düşünmediğini" söylemiştir. Çalışmaya katılanların güvenlik konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 4'de gösterilmiştir.

Şekil 4. Güvenlik

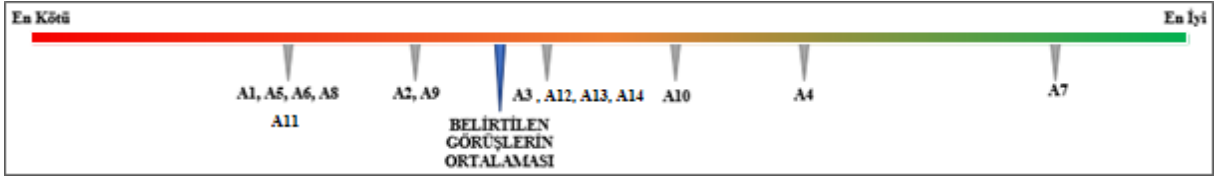
Madde-2 (Kirlenmemiş Sağlıklı Çevre): Isparta kirlenmemiş sağlıklı bir çevre yönünden başarılı ama eksikliklerin olduğu bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta kirlenmemiş sağlıklı çevre yönünden başarılı bir kenttir. Fakat bununla birlikte kentte birtakım olumsuzluklarda gözlemlenmektedir. Kentte yaşanan halk, bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A12 "genel olarak Isparta'nın çevresel durumundan memnun olduğunu" belirtmiştir. Bu olumlu görüşlerin yanı sıra çalışmaya katılan kişilerden bazıları kentte çevre açısından bazı sorunlar yaşandığının altını çizmiştir. Örneğin A6 "hava kirliliğinin kış mevsiminin

başlamasıyla birlikte artığını, özellikle geceleri havayı yoğun bir duman kapladığını ve bunun ısınma kaynaklı odun, kömür kullanımı ile ulaşım amaçlı kullanılan taşıtlardan kaynaklandığını” söylemiştir. Çalışmaya katılanların kirletilmiş, sağlıklı çevre konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 5’de gösterilmiştir.

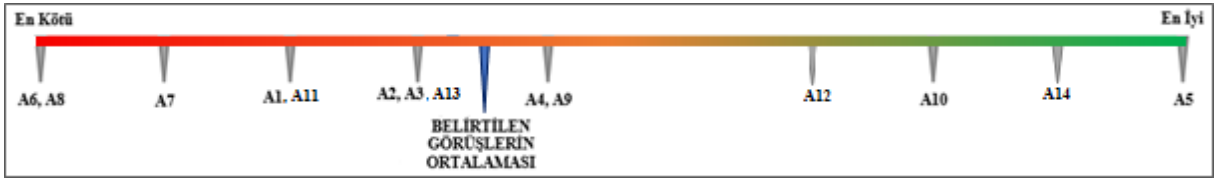
Şekil 5. Kirletilmemiş, Sağlıklı Çevre

Madde-3 (İstihdam): Isparta istihdam yönünden başarısız bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta yeterli istidam fırsatının sağlanamadığı bir kenttir. Kentte yaşanan halkta bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A1 “Isparta küçük bir şehir, sanayisinin ve iş imkanlarının olmamasının istihdam olanaklarını kısıtladığını” belirtmiştir. Benzer şekilde A2 “Isparta’da istidamın sağlanamadığını, herkesin işsiz olduğunu. Kentte bir sanayi kolunun olmadığını daha çok hizmet sektörünün olmasından kaynaklı insanların işsiz olduğunu” söylemiştir. Çalışmaya katılanların istihdam konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 6’da gösterilmiştir.

Şekil 6. İstihdam

Madde-4 (Konut): Isparta konut yönünden başarısız bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta konut yani barınma açısından sorunların yaşandığı bir kenttir. Kentte yaşanan halkta bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A7 “Isparta’da son birkaç yıldır artan fahiş fiyatlardan dolayı konut edinmede ya da barınmada sıkıntılar yaşandığını” belirtmiştir. Benzer şekilde A11 “Isparta’da konut ve kira fiyatlarına bakıldığında fiyatların çok pahalı olduğunu” söylemiştir. Çalışmaya katılanların konut konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 7’de gösterilmiştir.

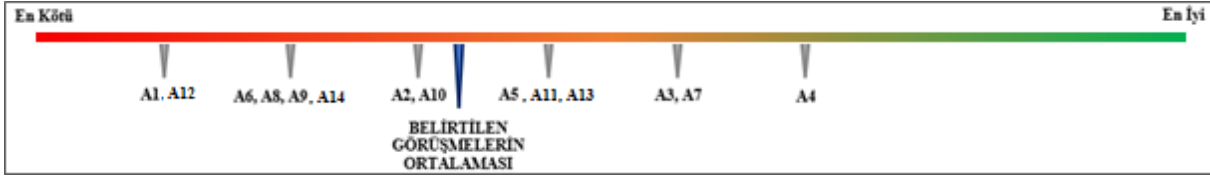

Şekil 7. Konut

Madde-5 (Dolaşım): Isparta dolaşım yönünden başarısız bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta dolaşım açısından sorunların olduğu bir kenttir. Kentte yaşanan halkta bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A1 “iş gereği sürekli yollarda olduğunu ve Isparta’nın küçük bir şehir olmasından dolayı bir yerde başka bir yere gitmenin uzun sürmediğini; Buna rağmen şehir içinde bisikletlere yapılan yol sayısının az olduğunu ve trafikte yayalara karşı saygı gösterilmediğini; Bunun yanı sıra şehir merkezindeki trafikte sıkıntıların olduğunu ve tüm yol kullanıcıları için uyumun olmadığını” belirtmiştir. Benzer şekilde A4 “Isparta’da ulaşım çeşitliğinin oldukça sınırlı olduğunu; Kentte ulaşımın sadece belediye otobüsleriyle sağlanmasının sorunlar

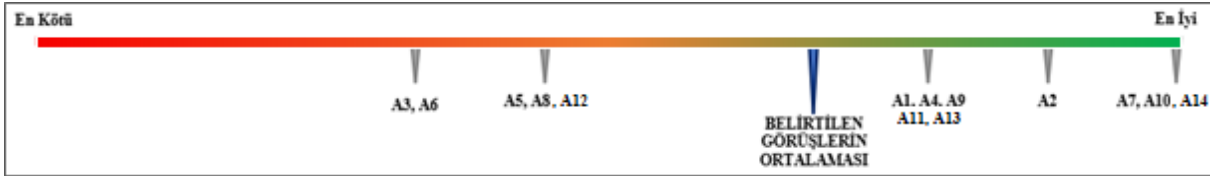

yarattığını; Dolmuş ya da raylı sistem gibi yeni araçların şehir içi ulaşımına katkı sağlayacağını” söylemiştir. Çalışmaya katılanların dolaşım konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 8’de gösterilmiştir.

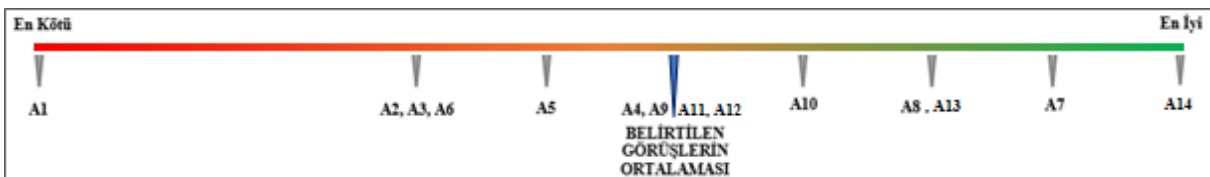
Şekil 8. Dolaşım

Madde-6 (Sağlık): Isparta sağlık yönünden başarılı ama eksikliklerin olduğu bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta sağlık yönünden başarılı bir kenttir. Fakat bununla birlikte kentte birtakım olumsuzluklarda gözlemlenmektedir. Kentte yaşanan halk, bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A10 “Isparta’nın bazı şehirler gibi karmaşık yapıda olan ve güvenlik problemi olan bir şehir olmadığını; Merkez ya da ilçe fark etmeksizin kolay ulaşılabilir doğal alanların olduğunu; Bu açıdan değerlendirildiğinde de insanların beden ve ruh sağlığı açısından faydalar sağlayan bir yapıda olduğunu” belirtmiştir. Bu olumlu görüşlerin yanı sıra çalışmaya katılan kişilerden bazıları kentte sağlık açısından bazı sorunlar yaşandığının altını çizmiştir. Örneğin A3 “Beden ve ruh sağlığının desteklenmesi için kentte yürüyüş ve park sayısının daha fazla olması gerektiğini; özellikle kent merkezinde bu olanağın olmadığını; Isparta’nın kent çeperinde Gökçay ve Ayazmana gibi yeşil alanların olduğunu ama buralara herkesin erişemediğini” söylemiştir. Çalışmaya katılanların sağlık konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 9’da gösterilmiştir.

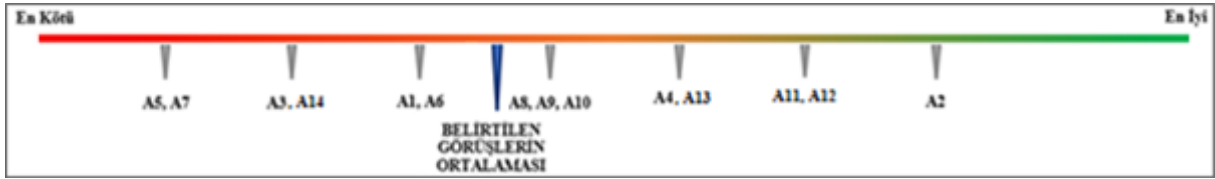
Şekil 9. Sağlık

Madde-7 (Spor ve Dinlenme): Isparta spor ve dinlenme yönünden başarılı ama eksikliklerin olduğu bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta spor ve dinlenme yönünden başarılı bir kenttir. Fakat bununla birlikte kentte birtakım olumsuzluklarda gözlemlenmektedir. Kentte yaşanan halk, bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A13 “Isparta’da her birey için, spor yapabileceği ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlandığı bir kent olduğunu; Her mahalle parklarında bireysel spor yapabilecek alanların bulunduğunu” belirtmiştir. Bu olumlu görüşlerin yanı sıra çalışmaya katılan kişilerden bazıları kentte sağlık açısından bazı sorunlar yaşandığının altını çizmiştir. Örneğin A5 “kentte yürüyüş yerlerinin olduğunu ama bu yerler yeterli düzeyde olmadığını; Özellikle yaz aylarında mesire alanlarında bulunan spor yapılabilecek alanlara yığılmaların olduğunu” söylemiştir. Çalışmaya katılanların spor ve dinlenme konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 10’da gösterilmiştir.

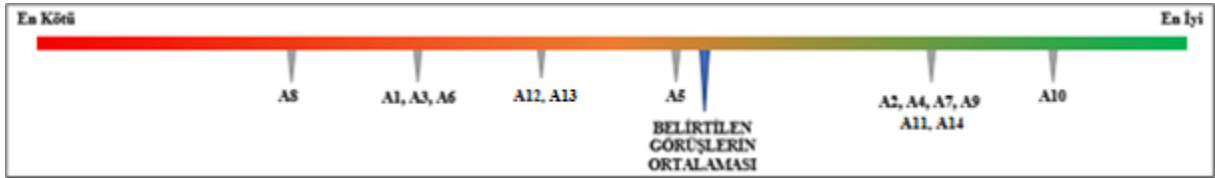
Şekil 10. Spor ve Dinlenme

Madde-8 (Kültür): Isparta kültür yönünden başarısız bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta kültürel ve yaratıcı faaliyetlerin sınırlı olduğu bir kenttir. Kentte yaşanan halkta bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A7 “Isparta kültürel faaliyetler konusunda kendini aşamamış bir yer ama yeni atılımlar var. Fakat yapılan atılımlarda halk tam anlamıyla bilmiyor veya halk katılım sağlamıyor. Mesela konserler oluyor sadece öğrenciler katılıyor. Bazen tiyatro oluyor çok az kişiye ulaşabiliyor. Sinema solanları var ama onlarında yetersiz ve pahalı olduklarını” belirtmiştir. Benzer şekilde A6 “kentte çok fazla kültürel faaliyet görmek mümkün olmadığını” söylemiştir. Çalışmaya katılanların kültür konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 11’de gösterilmiştir.

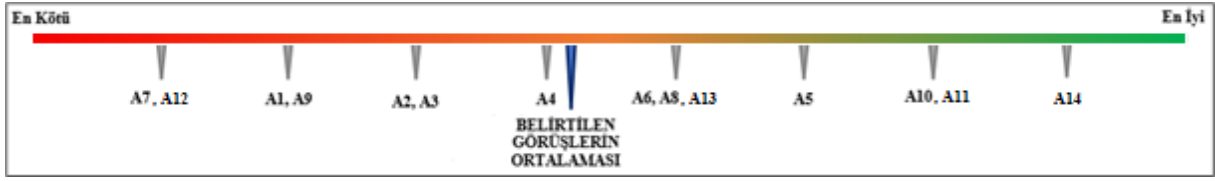
Şekil 11. Kültür

Madde-9 (Kültürlerarası Kaynaşma): Isparta kültürel kaynaşma yönünden başarılı ama eksikliklerin olduğu bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta kültürlerarası kaynaşma yönünden başarılı bir kenttir. Fakat bununla birlikte kentte birtakım olumsuzluklarda gözlemlenmektedir. Kentte yaşanan halk, bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A10 “Isparta’da farklı kültürlerden gelen çok insanın olduğunu ve bu topluluklarla barış içinde yaşadığını” belirtmiştir. Bu olumlu görüşlerin yanı sıra çalışmaya katılan kişilerden bazıları kentte kültürlerarası kaynaşma açısından bazı sorunlar yaşandığının altını çizmiştir. Örneğin A9 “genel olarak Isparta kültürlerarası kaynaşma konusunda iyi bir yer. Fakat bazı mahallelerde bulunan farklı etnik yapıdaki insanların Isparta’nın diğer bölgelerinde yaşayan insanlardan kendini soyutladığını” söylemiştir. Çalışmaya katılanların kültürlerarası kaynaşma konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 12’de gösterilmiştir.

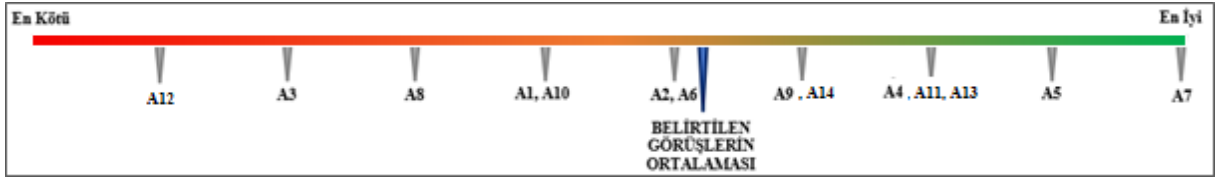
Şekil 12. Kültürlerarası Kaynaşma

Madde-10 (Kaliteli Mimari ve Fiziksel Çevre): Isparta kaliteli mimari ve fiziksel çevre yönünden başarısız bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta kaliteli mimari ve fiziksel çevrenin sağlanamadığı bir kenttir. Kentte yaşanan halkta bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A1 “ben önceden çay boyu tarafında oturuyordum evlenmeden önce; Orada birçok tarihi yapı var hiçbirisi restore edilmedi ve korunmadı. O yüzden bir sürü binada metruk bina oldu. Bu yüzden çok fazla korunmadığını” belirtmiştir. Benzer şekilde A2 “Isparta tarihi yapıların korunmasında iyi değil. Mesela tarihi bir kilise var çok eskiden kalma; Kilise atıl kalmış durumda duvarları boyanmış ve üzerine yazılar yazılmış durumda korunmuyor” demiştir. Çalışmaya katılanların kaliteli mimari ve fiziksel çevre konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 13’de gösterilmiştir.

Şekil 13. Kaliteli Mimari ve Fiziksel Çevre

Madde-11 (İşlevlerin Uyumu): Isparta işlevlerin uyumu yönünden başarılı ama eksikliklerin olduğu bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta işlevlerin uyumu yönünden başarılı bir kenttir. Fakat bununla birlikte kentte birtakım olumsuzluklarda gözlemlenmektedir. Kentte yaşanan halkta bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A7 “Isparta coğrafyasının sağladığı avantajlarla yaşam, çalışma ve seyahat işlevleri açısından uyumlu bir kent olduğunu” belirtmiştir. Bu olumlu görüşlerin yanı sıra çalışmaya katılan kişilerden bazıları kentte işlevlerin uyumu açısından bazı sorunlar yaşandığının altını çizmiştir. Örneğin A3 “Isparta’da öğrenci olmadığında kettin duraksadığını, otobüs seferlerinin azaldığını ya da geciktiğini, kenttin uzak mahallelerinde bu durumun daha hissedilir olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, belirli bir saat sonrasında otobüs seferlerinin olmaması ve taksi ücretlerinin de yüksek olması kentte ulaşım sorunlarına yol açarak yaşama, çalışma ve seyahat gibi işlevsel uyumun sağlanamamasına neden olduğunu” söylemiştir. Çalışmaya katılanların işlevlerin uyumu konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 14’de gösterilmiştir.

Şekil 14. İşlevlerin Uyumu

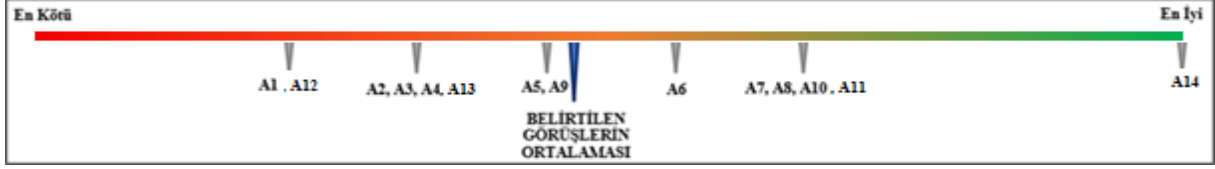
Madde-12 (Katılım): Isparta katılım yönünden başarısız bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta yeterli düzeyde katılımın sağlanamadığını bir kenttir. Kentte yaşanan halkta bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A7 “Isparta’da bürokrasi çok fazla bu yüzden bireyler çok fazla yorulduğu için katılımı sınırlı kaldığını; Kent yönetimi içerisinde yer alan kurumların bir birbirleri ile olan iletişiminin de zayıf olduğunu” belirtmiştir. Benzer şekilde A4 “ben yıllardır Isparta’da yaşıyorum. Şimdiye kadar belediyenin bir karar alacağı zaman vatandaşları ve temsilcileri çağırıp oturup bir konuşalım karar alalım dediğini hiç duymadığını; Mesela otogar yapımında insanlara hiç sorulmadığını” söylemiştir. Çalışmaya katılanların katılım konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 15’de gösterilmiştir.

Şekil 15. Katılım

Madde-13 (Ekonomik Kalkınma): Isparta ekonomik kalkınma yönünden başarısız bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta ekonomik kalkınmanın sağlanamadığı bir kenttir. Kentte yaşanan halkta bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A2 “Isparta’da tekelleşmiş kişi ya kurumlar var. Bu yüzden ekonomik kalkınma konusunda yerel yönetimlerde destek sağlayamıyor ve kişilerde sınırlamıyor bu yüzden ekonomik kalkınmanın yetersiz

olduğunu” belirtmiştir. Benzer şekilde A1 “ekonomik kalkınmayı destekleme konusunda çok başarılı bulmuyorum. Particilik ya da taraf tutma gibi şeyler oluyor. Destek sağlanıyorsa da kendi tarafına yapıyor; Tüm halka sağlanmıyor” demiştir. Çalışmaya katılanların ekonomik kalkınma konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 16’da gösterilmiştir.

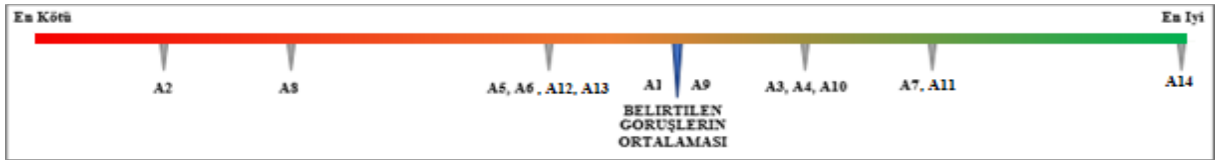
Şekil 16. Ekonomik Kalkınma

Madde-14 (Sürdürülebilir Kalkınma): Isparta sürdürülebilir kalkınma yönünden başarısız bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmadığı bir kenttir. Kentte yaşanan halkta bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A7 “istihdam ve kalkınma için gerekli adımlar atıldığında çevre üzerinde olumsuz etkiler oluşturuluyor. Bunun en büyük örneklerinden birisi etrafımızdaki çevre ilçelere gidildiğinde görülen mermer ocakları olduğunu” belirtmiştir. Benzer şekilde A6 “Isparta’da ekonomik yönden gelişme durdurulamaz fakat çevrenin korunması konusunda biraz daha hassasiyet gösterilmesi gerektiğini” söylemiştir. Çalışmaya katılanların sürdürülebilir kalkınma konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 17’de gösterilmiştir.

Şekil 17. Sürdürülebilir Kalkınma

Madde-15 (Mal ve Hizmetler): Isparta mal ve hizmetler yönünden başarılı ama eksikliklerin olduğu bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta mal ve hizmetler yönünden başarılı bir kenttir. Fakat bununla birlikte kentte birtakım olumsuzluklarda gözlemlenmektedir. Kentte yaşanan halk, bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A10 “Isparta’da gerek yerel yönetimler gerek özel sektör veya her iki tarafında ortaklığıyla pek çok hizmet sağlandığını. Bu hizmetlerde uyum olduğu” belirtmiştir. Bu olumlu görüşlerin yanı sıra çalışmaya katılan kişilerden bazıları kentte mal ve hizmet sağlama açısından bazı sorunlar yaşandığının altını çizmiştir. Örneğin A2 “Isparta’da hizmet sunumunda sorunlar var. Kentte dört gün elektrik yoktu. Isparta’nın her yerinde sıkıntı olduğunu” söylemiştir. Çalışmaya katılanların mal ve hizmetler konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 18’de gösterilmiştir.

Şekil 18. Mal ve Hizmetler

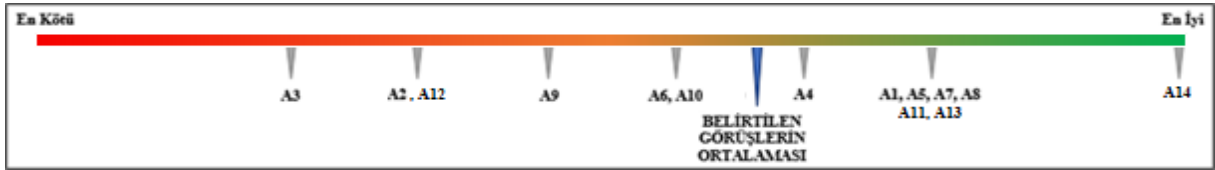
Madde-16 (Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar): Isparta doğal zenginlikler ve kaynaklar yönünden başarısız bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta mal ve hizmetler yönünden başarılı bir kenttir. Fakat bununla birlikte kentte birtakım olumsuzluklarda gözlemlenmektedir. Kentte yaşanan halk, bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A14

“Isparta’da sağlanan pek çok hizmet için doğal zenginlikler ve kaynakların verimli bir şekilde kullanıldığını” belirtmiştir. Bu olumlu görüşlerin yanı sıra çalışmaya katılan kişilerden bazıları kentte mal ve hizmet sağlama açısından bazı sorunlar yaşandığının altını çizmiştir. Örneğin A7 “kişilerin çıkar ve menfaatleri düşünüldüğünde son zamanlarda doğal zenginlikler ve kaynaklar yönetiminde sorunlar var. Yapılan uygulamalarda sadece belli bir kesimin faydalandığı, diğer kesimlerin bundan muzdarip olduğunu” söylemiştir. Çalışmaya katılanların doğa zenginlikler ve kaynaklar konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 19’da gösterilmiştir.

Şekil 19. Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar

Madde-17 (Kişisel Bütünlük): Isparta kişisel bütünlük yönünden başarılı ama eksikliklerin olduğu bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta kişisel bütünlük yönünden başarılı bir kenttir. Fakat bununla birlikte kentte birtakım olumsuzluklarda gözlemlenmektedir. Kentte yaşanan halk, bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A8 “Isparta’da kimse kimseye karışmıyor ya da yargılamıyor, kişisel bütünlük açısından rahat bir kent olduğunu” belirtmiştir. Bu olumlu görüşlerin yanı sıra çalışmaya katılan kişilerden bazıları kentte kişisel bütünlük açısından bazı sorunlar yaşandığının altını çizmiştir. Örneğin A3 “Isparta’da bence gençleri kültürel ve sosyal açıdan teşvik edebilecek her mahalle için tasarlanmış ortamların olmadığını” söylemiştir. Çalışmaya katılanların kişisel bütünlük konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 20’de gösterilmiştir.

Şekil 20. Kişisel Bütünlük

Madde-18 (Belediyeler Arası İş Birliği): Isparta belediyeler arası iş birliği yönünden başarısız bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta belediyeler arasında iş birliğinin sağlanmadığı bir kent değildir. Kentte yaşanan halkta bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A8 “uzun yıllardır Isparta’da yaşayan biri olarak şimdiye kadar iş birliğinin özendirildiği ya da düşünüldüğü bir şeyle karşılaşmadığını” belirtmiştir. Benzer şekilde A4 “ben belediyeler arası iş birliği konusunda hiçbir şey duymadım ve görmedim. Böyle bir şey hakkında çalışma yapıldığını da sanmadığını” söylemiştir. Çalışmaya katılanların belediyeler arası iş birliği konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 21’de gösterilmiştir.

Şekil 21. Belediyeler Arası İş Birliği

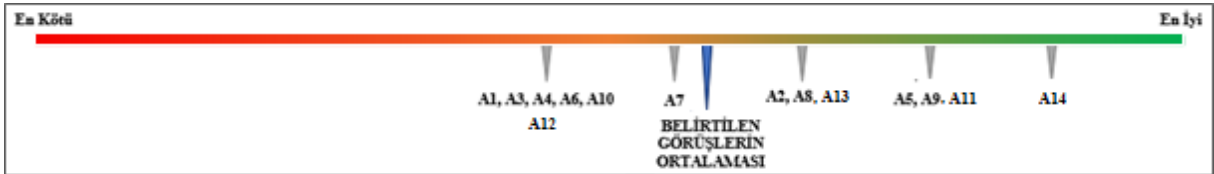
Madde-19 (Eşitlik): Isparta eşitlik yönünden başarılı ama eksikliklerin olduğu bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta eşitlik yönünden başarılı bir kenttir. Fakat bununla birlikte kentte birtakım olumsuzluklarda gözlemlenmektedir. Kentte yaşanan halk, bu durumu

destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A1 “Isparta’da son zamanlarda bu durum eşitlenmeye başladı ama öncesinde özellikler öğrenci olmadığı zamanlar da biraz daha böyle erkeklerin ya da nüfusu kişilerin daha hakim olduğu bir yerdi; Son 10 yıldır öğrencilerin gelmesiyle birlikte daha eşit bir noktaya geldiğini” belirtmiştir. Bu olumlu görüşlerin yanı sıra çalışmaya katılan kişilerden bazıları kentte eşitlik açısından bazı sorunlar yaşandığının altını çizmiştir. Örneğin A7 “maalesef hayır çıkar ilişkileri ön planda olduğu için sadece yönetime ya da yönetime yakın olan kişiler ilgili haklardan daha fazla yararlanabiliyorlar. Burada bir ayırım söz konusu olduğunu” söylemiştir. Çalışmaya katılanların eşitlik konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 22’de gösterilmiştir.

Şekil 22. Eşitlik

Madde-20 (Finansal Yapı ve Mekanizmalar): Isparta finansal yapı ve mekanizmalar yönünden başarılı ama eksikliklerin olduğu bir kenttir. Katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği şekilde Isparta finansal yapı ve mekanizmalar sağlanması yönünden başarılı bir kenttir. Fakat bununla birlikte kentte birtakım olumsuzluklarda gözlemlenmektedir. Kentte yaşanan halkta bu durumu destekleyici görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin çalışmaya katılan A2 “yerel yönetimler gerekli mali koşullara sahip olduğunu ve bunları yapabilecek durumda olduğunu” belirtmiştir. Bu olumlu görüşlerin yanı sıra çalışmaya katılan kişilerden bazıları kentte finansal yapı ve mekanizmalar açısından bazı sorunlar yaşandığının altını çizmiştir. Örneğin A1 “yerel yönetimler gerekli finansal yapı ve mekanizmalara sahip ama çok fazla kullanmıyor” söylemiştir. Çalışmaya katılanların finansal yapı ve mekanizmalar konusunda görüşlerinin tamamı Şekil 23’de gösterilmiştir.

Şekil 23. Finansal Yapı ve Mekanizmalar

4. Tartışma ve Sonuç

Kentli haklarının kentsel yaşanabilirliğin sağlanabilmesinde önemli bir yeri olmuştur. Ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal hakların dayanışma hakları ekseninde kentsel düzlemde ele alındığı kentli hakları, ideal kent arayışları çerçevesinde sıklıkla ele alınmış ve tartışılmıştır. Bu çalışma, kentli hakları konusunu kentsel yaşanabilirlik ekseninde Isparta özelinde araştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre Türkiye’nin en gelişmiş kentler sıramasına da on altıncı sırada yer alan, en yaşanabilir ve en mutlu kenti olarak belirlenen Isparta’da kentsel yaşanabilirliğin sağlanmasında önemli bir rolü olan kentli haklarının işlevselliği nitel bir analiz ile incelenmiştir. Isparta’da en az 6 ay ikamet eden ve yaklaşık ortama 24 yıl 9 ay Isparta’da yaşamış 14 katılımcıdan elde edilen nitel veriler ışığında; Isparta’da kentli haklarının sağlanabilmesinde çeşitli eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir. Yirmi maddelik kentli haklarının tümü göz önüne alınıp değerlendirildiğinde; Isparta’da kentli haklarını kentsel yaşanabilirlik bağlamında sağlanamadığı ortaya konulmuştur.

Kentli hakları içerisinde yer alan yirmi hak içerisinde istihdam, konut, dolaşım, kültür, kaliteli mimari ve fiziksel çevre, katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma ve belediyeler arası iş birliği başlıkları olmak üzere dokuz maddede Isparta’nın başarısız olduğu ortaya konulmuştur. Geriye kalan

güvenlik, kirletilmemiş sağlıklı bir çevre, sağlık, spor ve dinlenme, kültürlerarası kaynaşma, işlevlerin uyumu, mal ve hizmetler, doğal zenginlikler ve kaynaklar, kişisel bütünlük, eşitlik, finansal yapı ve mekanizmalar başlıkları olmak üzere on bir madde için ise kısmi düzeyde bir başarı yakalanabilmiştir. Yirmi kentli hakkının tamamı değerlendirildiğinde; Isparta'da kentli haklarını kentsel yaşanabilirlik bağlamında sağlanamadığı ortaya konulmuştur. Ayrıca bununla birlikte kentli hakkının hiçbir maddesinde tam bir başarı elde edememiştir.

Sonuç olarak hazırlanan çalışma neticesinde kentli hakları kentsel yaşanabilirlik ekseninde değerlendirildiğinde Isparta için ciddi olumsuzluklar bulunmaktadır. Bu olumsuzluklar ön plana çıkanlar şunlar olmuştur; Isparta'da çalışma hayatına katılmak isteyen bireylerin kentte iş bulma noktasında sorunlar yaşadığı görülmüştür. Ayrıca, kentte yaşayan bireylerin artan konut ve kira fiyatları yüzünden barınma noktasında sorunlar yaşadığı anlaşılmıştır. Diğer bir olumsuzluk kent içi ulaşım sistemlerinde yaşanmaktadır. Kent için sistemlerinin ve araçlarının çeşitliliği ve yeterliği noktasında ciddi sorunlar olduğu görülmüştür. Türkiye mevzuat sistemi içerisinde anayasal ve yasal düzeyde sağlanması gereken kentli hakları Isparta'da kent yönetiminden sorumlu aktörler tarafından sağlanamamıştır. Kentsel politikalar temelinde bu durum toplumsal uyumu, dayanışmayı, huzuru, hemşerilik bilincini zedelemekte ve ideal kent olma hedefinden uzaklaştırmaktadır. Hâlbuki genel, evrensel ve soyut nitelikteki kentli haklarının yaşama tam anlama geçirilmesi, uygulaması kentsel yaşanabilirliği artıracak temel unsurlardandır. Bu temel unsurun sağlanabilmesi için Türkiye'de kent yönetimleri ve onların aslı unsuru olan belediyeler/kent yönetimleri ne kadar doğrudan Avrupa Kentsel Şartı'na imza atmamış olsalar da; bağlı buldukları mevzuat gereği kentli bireylerin kentsel yaşam standartlarını artırmak zorundadırlar. Isparta belediyesinin bu standartları sağlayıcı planlama-uygulamaları artırılması ve eksiklileri gidermesi gerekmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma 06.07.2022 tarih ve 123/3 sayılı Süleyman Demirel Üniversitesi Üniversite Etik Kurulu'nun Etik Kurul Onay Belgesi ile bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek Beyanı

Çalışmanın hazırlanmasında herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından destek alınmamıştır.

Çıkar Beyanı

Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Anadolu Ajansı (2016, 20 Ağustos). Türkiye'nin en yaşanabilir şehirleri. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/turkiyenin-en-yasanabilir-sehirleri/509112> adresinden 20 Ağustos 2023 tarihinde alınmıştır.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 231-274.
- Creswell, J. W., (2015). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün ve S. Beşir Demir, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Engels, F. (2010). *İngiltere'de emekçi sınıfının durumu*. Ankara: Sol Yayınları.
- Ertan Akkoyunlu, K. (1997). Kentli hakları. *Amme İdaresi Dergisi*, 30 (3), 31-48.
- Geray, C. (1988). Kentsel yaşam kalitesi ve belediyeler. *Türk İdare Dergisi*, 421, 323-345.
- Güler, M. (2011). Kentsel haklar, kapitalizm ve katılım. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66 (1), 49-71.
- Güngör, T. (2017). *Kentli hakları farkındalığının üniversite öğrencileri üzerinden incelenmesi: SDÜ örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Isparta Belediyesi (2022, 20 Ağustos). Coğrafi özellikler. <https://www.isparta.bel.tr/merkez> adresinden 20 Ağustos 2023 tarihinde alınmıştır.
- İHA (2022, 06 Haziran). En mutlu il Isparta. <https://www.ih.com.tr/isparta-haberleri/en-mutlu-il-isparta-3897336/> adresinden 06 Haziran 2022 tarihinde alınmıştır.
- Karasu, M. A. (2008). Kentli haklarının gelişimi ve hukuki boyutu. *TBB Dergisi*, 78, 37-52.
- Keleş, R. (2015). *Kent kentsel siyaset ve çevre yazıları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Keleş, R. ve Mengi, A. (2017). *Kent hukuku*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Koçak, B. ve Bektaş, M. (2019). Ulusal ve uluslararası hukuk sisteminde kentli hakları ve katılım. *Kent Akademisi Dergisi*, 1 (12), 104-117.
- Kümbetoğlu, B. (2013). Göç çalışmalarında "nasıl" sorusu. *Küreselleşme çağında göç kavramlar, tartışmalar* içinde. İletişim Yayınları.
- Lefebvre, H. (2018). *Şehir hakkı*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Mayring, P. (2011). *Nitel sosyal araştırmaya giriş nitel düşünce için bir rehber*. (A. Gümüş ve M. S. Durgun, Çev.). Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Mutlu, A. ve Batmaz, N. Y. (2013). *Türkiye'de kentli hakları*. Ankara: Orion.
- Negiz, N. ve Yalçın, Ö. (2018). Kentli haklarının Türkiye eksenindeki yeri. Hasan Yaylı (Ed.), *Türkiye'de toplum, yerleşim ve yönetim tartışmaları: KAYSEM 12 Bildiriler Kitabı* (s. 326-340) içinde. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar*. (S. Özge, Çev.). İstanbul: Yayın Odası.
- Pektaş, E. K. ve Akın, F. (2010). Avrupa kentsel şartları perspektifinde bir kentli hakkı olarak 'katılım hakkı' ve Türkiye. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 12(2), 23-49.
- Sadri, S. Z. (2008). *Kentsel dönüşüm ve kent hakkı: Fener- Balat rehabilitasyon programı ve santral İstanbul projesi örnekleri*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2017, 06 Haziran). İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması SEGE-2017. <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege> adresinden 06 Haziran 2022 tarihinde alınmıştır.
- Savaş Yavuzçehre, P. ve Torlak, S. E. (2006). Kentsel yaşam kalitesi ve belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (4), 184-207.
- Statista (2023, 24 Mayıs). Share of urban population worldwide in 2022, by continent. <https://www.statista.com/statistics/270860/urbanization-by-continent/> adresinden 24 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Şahyar Akdemir, D. (2020). Kentli hakları ve kent konseyleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40, 149-167.
- TMMOB. (2022, 23 Mayıs). Avrupa kentli hakları deklarasyonu. <http://www.mimarlarodasiankara.org/?id=964> adresinden 23 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.
- TÜİK (2015, 20 Ağustos). İllerde yaşam endeksi. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İllerde-Yasam-Endeksi-2015-24561> adresinden 20 Ağustos 2022 tarihinde alınmıştır.
- TÜİK (2022, 23 Mayıs). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> adresinden 23 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.
- UNFPA (2016, 23 Mayıs). Kentli hakları el kitabı. <https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/kentlihaklari.pdf> adresinden 23 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- UN-Habitat (2022). *Envisaging the future of cities*. Kenya: UN-Habitat.
- Yalçın, Ö. ve Negiz, N. (2022). Türkiye’de Kentli Hakları Alanında Yazılan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, 1(6), 129-143.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.